

Ivo Frbežar: *Vaginalni manevri ali vzgoja človeškega rodu ali aritmija hipofize* (spremna beseda Jurij Hudolin, Klemen Pisk). Mondena, 2002.

Asociacije so seveda predvidljive: Ivo Frbežar obeta, da je človeštvo končno dočakalo svoj poduk v bistvenih zadevah. Naslov, okinčan s podnaslovi, pa še podpira domnevo, da bo za vselej konec nevednosti v zvezi z dejstvom, da imajo fantki nekaj, česar punčke nimajo, in obratno. Kot da smo v resnici profitirali kar dve muhi na en mah: očitno ne bomo umrli nepoučeni, ob tem pa se obeta še veseli ringaraja z variacijami na najljubšo temo. Sum, da ne gre za drugo kot za avtorjevo lastno *aritmijo hipofize*, je pridran kot izzivalen namig, nevarnost pa je ena sama: da smo vse, kar ima povedati, že zdavnaj vedeli.

Toliko o ljubezni na prvi pogled in o obeh na prvo žogo. Govorim namreč zgolj o zunanji podobi, imidžu knjige, ki vpadljivo odstopa od prevladujoče askeze Mondeninih izdaj: izzivalnost naslova podpira še ritka v stilu Kiki de Montparnasse. Kaj kmalu pa postane jasno, da so *Vaginalni manevri* pač ena od knjig, ki odprte ponujajo nekaj povsem drugega kot zaprte. Tako kot se tudi avtor vse bolj umika in jemlje nazaj, si stopa za hrbet in se igra skrivalnice praktično od trenutka, ko zagledamo njegovo fotografijo na zavihku (tudi ta je nekam zagonetno skrivaška). Ob tem pa, saj ne boste verjeli, najprej in z vso vnemo poskrbi za spodobnost. "Bralci bodo verjetno pomislili, da gre za kakšen hard erotični eksperiment ali celo za pornografijo", je zapisano na listku, ki posebej dodan seznanja vesoljno dolino Šentflorjansko, da se to pot kljub vsemu (še) ni bati pohujšanja. Prvi stavek, sicer preplonkan iz spremne besede Jurija Hudolina (besedilo na zavihku je prispeval Klemen Pisk) demantira spekulacije in napoveduje nivoje, kakršni bi ob vseh vrstah hard igrice seveda ostali v senci: gre za raziskovanje "skrivnostne in v podkleteno temo ovite človekove zavesti", kot največji adut pa se izpostavlja uporabljena prva oseba ednine ženskega spola, poskus govora iz feminilne perspektive. Za žensko obliko prvoosebni, ki, kot opozarja Klemen Pisk, za razliko od moške nikakor ni nevtralna. Za vse, ki se na daleč izogibajo spremljevalnim besedilom, je (čeprav se je Frbežar to pot več kot solidno založil z njimi) torej dobro poskrbljeno, toliko bolj presenetljiva pa je avtorjeva defenzivna politika, ki kljub vnaprej razčiščenemu nesporazumu v nadaljevanju nikakor ne popusti.

Tako tudi na začetku svoje pesniške avanture stopi karseda nazaj in prične na začetku vseh časov, s kozmosom, z vrnitvijo v čase, ko je "misel mutacija duše / znotraj zvezdnih spopadov". Da bi potem počasi počasi napredoval od "nikjerščine" do prvih migljajev znotraj praspomina, "brezčutnih prostranstev", napolnjenih z vprašljivimi bogovi do junaške dobe. In kamor se po končani "androgini" epizodi spet prav rad vrne: če si namreč lahko predstavljamo, da "blagoslovke lažoljube lovačaste grobljivke v / belolist zaprte v trnjulčast svod zapredene in / zarojene v brezčasje kot čarovniške kraljice" pripadajo istemu brbotalniku. Čisto na koncu, ob izstopu iz avtorjevega čarovniškega sveta, pa je, v obliki opombe, podana enciklopedično popolna in temu primerno suhoparna

definicija hipofize, ki je, kot je že znano, odgovorna za vsa hormonsko pogojena dejanja in stanja. Bistveno presenečenje prinese šele opomba v zvezi z vaginalnimi manevri, saj izvemo, da se pod tem imenom skriva (tudi) metoda za zdravljenje aritmije srca: nesporazum medtem zabava avtorja in (zaslužno) tiste med bralci, ki se prebijejo do zadnje strani.

Da o kazalu niti ne govorim! Šele tu se namreč izkaže, da vaginalni manevri niso kratkomalo izenačeni z vzgojo človeškega rodu in z aritmijo (infekcijo) hipofize (tako kot so za šalo ali zares izenačeni v kolofonu), pač pa gre le za naslove med seboj bolj ali manj razvidno ločenih pesniških ciklov, ki niti ne premorejo kakšne posebno logične medsebojne povezave, kvečjemu izdajajo, da avtorja še bolj kot hipofiza muči nostalgija. Da ima sicer "vse babe rad" in da očitno simpatizira z njihovo neznosno lahkostjo bivanja, da pa mu pravo hrepenenje vzbuja neke vrste arhetipska ženskost za vedno izgubljenega mitološkega sveta. Da se navkljub favoriziranemu osrednjemu delu knjige odločilno izreka v manj izpostavljenih legah, na začetku in na koncu.

Naj torej nadaljujem iz sredine, potem ko sem začela od začetka in predčasno zaključila pri koncu? *Vaginalni manevri* kot skrita sredica, ki naj končno izleže obljubljeni ženski pripovedovalki, torej le privedejo do migetajoče metaforike meduz, škorpionov, črnih vrancev, norega in blaznega šepetanja, izžemanja, zapredanja, jahanja ob polni luni in mazanja s krvjo. Pot do seksualnega terarija pa je daljša, kot bi si bilo mogoče misliti, saj Frbežar še kar naprej škrtari z dobrimi obeti, tudi potem, ko smo se (živi) izvlekli iz ranih tisočletij sveta. "Mislila sem, da ljudem lahko preprosto / poveš tisto, kar je res, tisto, kar misliš, da / misliš", beremo v pesmi, ki napoveduje neskončna razčiščevanja v stilu "tvoja / spoved je tvoja / stvar. Me ne / zanima." Med dame in gospode pa njihove igrice se namreč zabrede v znamenju temnih oblakov, in tako se je treba z avtorjem vred spustiti v težke emocionalne scene. Ki so težke in lepljive, pa vsem tako dobro znane, in ki so, kar je v danem kontekstu več kot pomenljivo, še posebej moškimi naravnost odvratne. Le od kod torej avtorju, ki že od daleč namiguje na sončne strani krize srednjih let, taka potreba po težačenju? Kakršnemu se vsak osebek z moško hormonsko sliko najraje na daleč izogne (kaj šele, da bi pesnil na to temo)? Razen seveda, če se mu ne zdi, da vživljanje v žensko ne more biti popolno brez obsedenih preigravanj težko določljivih problemov, ki ne vodijo nikamor?

Če so obskurni in težko prebavljivi nesporazumi pač del vsake španovije, še posebej take na seksualni osnovi, pa se je vendarle zanimivo vprašati, zakaj jih Frbežar postavlja kot predhodnico prijetnejšim prizorom, in ne, kot bi bilo pričakovati po principu realnosti, kot njihov bolj ali manj neizogiben nasledek, kot napoved klavrnega konca? Prej ali potem? Dobro vprašanje, tako kot tudi žena pijanca izgubi vsako sposobnost za razlikovanje vzrokov in posledic. "Najprej se napije, potem je, / prekleti kurc trapasti, pa žalosten. / Ali je pa najprej žalosten, pa potem pije. / Ne vem točno. / Pa je vse en hudič. / A ne, prijatelj?" Frbežarju pa vendarle ne gre očitati, da je obtičal v ponavljajočem

se vzorcu. Prej bi se lahko reklo, da si je izmislil čisto svoj izhod. Tja, kamor ga, kot smo ugotovili, že ves čas žene.

Je ženska pajek, hladnokrvna morilka iz mitoloških časov v primerjavi z novodobno psihološko gnjavažo dobrodošla osvežitev? Njen govor si (vede ali nevede) sposojajo tudi sodobnice. "V notranjosti moje mehke / školjke te bom strla" obeta ženski glas, ki je še malo prej ugotavljal, da so moški med drugim uporabni tudi za zaslužnjevanje. "Danes so / drugačni / časi. Danes sem jaz / gospodar." In Frbežar verjetno ni edini, ki jim pravljico gospodstvo (za razliko od resničnosti?) prav rad prepusti.

Enako nepredvidljivo je tudi preigravanje vseh mogočih ženskih vlog: od romarke in aseksualne mučenice, do kelnarce in spogledljivke, prevladuje pa kratkomalo zaljubljena ženska v svoji moči in nemoči. Po istem neulovljivem ključu, ki znotraj zbirke spreminja tudi topos. Od mitoloških krajev, kjer "umrljive ženske / postajajo matere bogovom / ali menade", pa do navadnega bifeja nekje "u pizdu materinu / da me nobena kurba ne najde."

Niti izbor citatov ne kaže kakega razvidnega vzorca, razen mogoče kontrastnega. Vse mu pride prav, še najbolj pa Tagore s svojo misteriozno ljubeznivostjo. *Vaginalne manevre* odpira Indijčev spev o Tulsidasu, pesniku, ep o "njih, ki hodijo po poti ponosa" pa celotno zbirko zaključuje. Je pa – ko gre zares – očitno potrebno na pomoč poklicati odločnejše glasove. Eve Elsner na primer, ki ne verjame, "da nam je Bog dal genitalije in sposobnost doseganja užitka zato, da bi se slabo počutili in bi nas bilo sram." In ki se obenem čudi, da "nekatero ženske še danes ne vedo, da imajo vagino." "Ste pa reve pol, ženske, reve, sej to je / normaln, ne?", prikimava avtor skozi eno od svojih junakinj, tisto z "velik energije".

In kaj potem, ko se knjiga spet zapre? Naj ponovno opozorim na ščitni ovitek in poudarim posebnost, ki morda tudi ni slučajna. Po končanem obračanju zadnje strani platnic vam dama, ki tako resnobno razkazuje zadnjo plat, ne bo pokazala še sprednje – kar bi bilo glede na siceršnje fizikalne zakonitosti več kot logično. Nikakor, pač pa bo na taisti, zgolj zrcalno zaobrnjeni oblini lepo zapisano:

"Nazadnje je videti,
kakor da gre samo za naju,
zame in zate ..."